

მოგების გადასახადის ახალი მოდელი

ზურაბ ჩინჩალაძე
სტუ დოქტორანტი

რეზიუმე

სტატიაში კრიტიკულადაა განხილული საქართველოს ხელისუფლების ინციატივა კორპორატიული საშემოსავლო გადასახადის, მოგების გადასახადის, დარიცხვისა და ადმინისტრირების ახლი წესის შემოღების შესახებ. კერძოდ, დასაბუთებულია, რომ მოგების გადასახადის ახალი სისტემა, ეგრეთწოდებული "ესტონური მოდელი" მიზანმიმართულად ზემოქმედებს სამუშაო ძალის დასაქმებაზე, საინვესტიციო გარემოს გაუმჯობესებასა და კორპორაციული კაპიტალის ხვედრითი წილის ზრდაზე ეკონომიკაში. ამავე დროს ნაჩვენებია ამ ახალი მოდელის შემოღებით გამოწვეული პრობლემები და მისი დაძლევის გზები.

შესავალი

2017 წლის პირველი იანვრიდან საქართველოში ამოქმედდა მოგების გადასახადის ახალი წესი. რეფორმის ინიცირება მოხდა 2016 წლის დასაწყისში, მთავრობის ახალი კაბინეტის და პრემიერ-მინისტრის დამტკიცების შედეგად.¹ მთავრობის ეკონომიკურმა გუნდმა, პრემიერ-მინისტრის ხელმძღვანელობით, შეიმუშავა ეკონომიკის სწრაფი განვითარების 4 პუნქტიანი გეგმა(მთავრობა 2016),² რომელიც ეკონომიკურ რეფორმასთან ერთად, მოიცავს განათლების რეფორმას, სივრცით მოწყობას და საჯარო მმართველობის რეფორმას. მართალია აღნიშნული გეგმა კრიტიკის ქარცეცხლში გაატარეს ქართველმა ეკონომისტებმა, მაგრამ იგი მოწონებული იქნა ჩვენი პარტნიორი საერთაშორისო ორგანიზაციის მიერ.

1 საქართველოს პარლამენტი, 2016. საქართველოს საგადასახადო კოდექსში ცვლილებების შეტანის შესახებ, თბილისი: საქართველოს საკანონდებლო მაცნე

2 მთავრობა, ს., 2016. თავისუფლება, სწრაფი განვითარება, კეთილდღეობა, თბილისი: სამთავრობო პროგრამა

4 პუნქტიანი გეგმის ეკონომიკური რეფორმის პირველ და უმთავრეს ნაწილს წარმოადგენს მოგების გადასახადის რეფორმა. იგი ასევე მოიხსენიება როგორც ესტონური მოდელის საგადასახადო სისტემა, რაც გულისხმობს გაუნაწილებელი მოგების გადასახადისგან გათავისუფლებას. 2016 წლის პირველ ნახევარში მოხდა ახალი საგადასახადო სისტემის შემუშავება და 2017 წლის პირველი იანვრიდან იგი ამოქმედდა. ახალი საგადასახადო რეგულაციების და ინიციატივების დეტალური ანალიზი წარმოადგენს კვლევის ერთ-ერთ ძირითად ნაწილს.

რას წარმოადგენს მოგების გადასახადის ესტონური მოდელის ქართული ანალოგი? მოგების გადასახადის ახალი მოდელის ძირითადი აზრი მდგომარეობს იმაში, რომ **გადასახადის გადამხდელი თავისუფლდება მოგების გადასახადისგან იმ შემთხვევაში, თუ არ გაანაწილებს მოგებას ან არ გასწევს ისეთ ხარჯს, რომელიც არ უკავშირდება მის ეკონომიკურ საქმიანობას.**¹ ეს ნიშნავს რომ, თუ რეზიდენტი ან არარეზიდენტი სანარმო წლის განმავლობაში მიღებულ შემოსავალს არ გაანაწილებს და მიღებულ შემოსავლების რეინვესტირებას მოახდენს თავისსავე ორგანიზაციაში, იგი თავისუფლდება მოგების გადასახადისგან. ამგვარად შექმნილი ახალი ღირებულება, რომელიც მიემართება ეკონომიკაში კაპიტალური დაბანდების სახით არ აღირიცხება როგორც კორპორაციის მოგება და არ იბეგრება ბიუჯეტის მიერ.

მნიშვნელოვანია ის გარემოება, რომ ახალი მოდელი არ ეხება ყველა ტიპის დაწესებულებას, მაგალითად:

- ორგანიზაციას, მათ შორის: სსიპ, აიპ, საქველმოქმედო ორგანიზაციას;
- კანონმდებლობით განსაზღვრული ნავთობის და გაზის ოპერაციების შედეგად მოგების მიმღებ პირებს;
- არარეზიდენტ სანარმოს, რომლის საქართველოში არსებული წყაროდან მიღებული შემოსავალი არ მიეკუთვნება მის

1 შემოსავლების სამსახური, 2016. მოგების გადასახადის დაბეგვრის ახალი წესი. [ინტერნეტი]

ხელმისაწვდომია: http://rs.ge/common/get_doc.aspx?id=9918 [მოპოვებულია 01.02.2018]

მუდმივ დაწესებულებას საქართველოში;

- ტოტალიზატორის სისტემურ-ელექტრონული ფორმით მონყო პირს;

- კომერციულ ბანკს, საკრედიტო კავშირს, სადაზღვევო ორგანიზაციას, მიკროსაფინანსო ორგანიზაციას და ლომბარდს;

- ინდივიდუალურ მენარმეს, მიკრო-ბიზნესის სტატუსის მქონე ფიზიკურ პირს, მცირე ბიზნესის სტატუსის მქონე მენარმე ფიზიკურ პირს, ფიქსირებული გადასახადის გადამხდელის სტატუსის მქონე პირს.

ეს მოდელი მოქმედებს რეალურ სექტორის იმ სფეროებში, სადაც საქონლის წარმოება და მომსახურეობა წარმოდგენილია სტრუქტურულად გამოცალკევებული ტექნოლოგიური ციკლის სახით. ამიტომ მისი ზემოქმედება გამიზნულია წარმოების მოცულობის სტიმულირებისა და დასაქმების ზრდის მიმართულებით. შესაბამისად იგი გათვლილია გრძელვადიან პერსპექტივაზე. სამეწარმეო დაწესებულებების მიერ დაზოგილი (მოგების გადასახადისგან განთავისუფლებული) სახსრები უნდა მოხმარდეს კომპანიის განვითარებას და გაფართოებას. აღნიშნულმა გარემოებამ უნდა გაზარდოს კომპანიების ბრუნვა, შემოსავალი, შესაბამისად დასაქმდება უფრო მეტი ხალხი, დასაქმებულებს გაეზრდებათ შემოსავლები და უკვე სხვა საგადასახადო კომპონენტებიდან, როგორც არის საშემოსავლო გადასახადი, დღგ, ქონების გადასახადი და ა.შ. შესაძლებელი იქნება უფრო მეტი შემოსულობების მოზიდვა სახელმწიფო ბიუჯეტისთვის.

მოგების გადასახადის პირველადი შედეგები

2017 წლიდან განხორციელებული რეფორმის პირველადი შედეგების ანალიზი, გარკვეულწილად გვაჩვენებს სურათს, რა მოხდა და როგორ შეიძლება განვითარდეს მოვლენები მომავალში. წინასწარი ანალიტიკური-სტატისტიკური მონაცემები ხელმისაწვდომი გახდა საზოგადოებისთვის, რის საფუძველზეც შეიძლება გარკვეული დასკვნების გამოტანა.

პირველ რიგში, აღსანიშნავია ის გარემოებაც, რომ საქართველოს მთავრობამ წინასწარ მიიღო ზომები 2016 წლის ბოლოს, საპარლამენტო არჩევნების დასრულების შემდეგ, განხორცი-

ელბინა დამატებითი ცვლილებები საგადასახადო სისტემაში, რაც შეეხებოდა აქციზის განაკვეთის გაზრდას კონკრეტულ პროდუქტებზე.¹ როგორც ზევით აღვნიშნეთ, ერთადერთი გადასახადი, რომელიც მოქმედ ხელისუფლებას შეუძლია გაზარდოს არის აქციზი. შესაბამისად, მოგების გადასახადის ახალ მოდელთან ერთად, კონკრეტული მიზნებისთვის, პარალელურ რეჟიმში გაიზარდა აქციზის გადასახადი.

მოგების გადასახადით შექმნილი საბიუჯეტო დეფიციტი

ეკონომისტების და ფინანსისტების წინასწარი პროგნოზებით, მოგების გადასახადის ახალი მოდელის მიხედვით, სახელმწიფო ბიუჯეტში მოგების გადასახადის კომპონენტიდან შევიდოდა 400-500 მილიონი ლარით ნაკლები.² შესაბამისად, ეს თანხა დარჩებოდა კერძო სექტორში და სტიმულირებას მისცემდა ეკონომიკური განვითარებისთვის. მეორე მხრივ, გაჩნდა კითხვები თუ როგორ დააბალანსებდა მთავრობა მოგების გადასახადის ახალი მოდელით გამოწვეული ბიუჯეტის დეფიციტს?

მომავალში, პოტენციურად წარმოქმნილი პრობლემის მოგვარების რამდენიმე გზა განიხილებოდა და სხვადასხვა ვარიანტები ყალიბდებოდა ექსპერტების მხრიდან. პირველ რიგში, შესაძლებელი იყო ბიუჯეტის შემცირებასთან ერთად სახელმწიფო ხარჯების შემცირება. რას ნიშნავს ეს? თუ ბიუჯეტის შემოსულობები შემცირდებოდა ამ რეფორმის შედეგად და სხვა არაფერი არ შეიცვლებოდა, ამ შემთხვევაში ნაკლები ბიუჯეტით უნდა წარმართულიყო სახელმწიფო დანახარჯები. 2017 წლის დასაწყისში დამკვიდრებული ე.წ. „ქაშაშების შემოჭერის“ პოლიტიკა, მოიაზრებდა მთავრობის მხრიდან ადმინისტრირების ხარჯის შემცირებას 10-15%-ით, თუმცა, ეს არ იქნებოდა საკმარისი 500 მილიონიანი დეფიციტის დასაბალანსებლად.³ ამ

1 ბ. ნამჩავაძე, 2017, გადასახადის ზრდის ნადმეილი მიზეზი, ფორბსი, მოპოვებულია ვებგვერდიდან: <http://forbes.ge/news/1828/gadasaxadis-rdis-namdvili-mizezi> (30.06.2017)

2 ურუმაშვილი, ე., 2015. მოგების გადასახადი უქმდება, რას გულისხმობს ესტონური მოდელი?. [ინტერნეტი]

3 ნამჩავაძე, ბ., 2016. იზრდება თუ მცირდება ხელისუფლების შენახვის ხარჯები?. [ინტერნეტი]

გზით ბოლომდე წასვლის შემთხვევაში, უნდა შემცირებულიყო სოციალური საკითხებისთვის გამოყოფილი ბიუჯეტი და ეკონომიკის და ინფრასტრუქტურის განვითარებისთვის განკუთვნილი სახსრები.

ინფრასტრუქტურის განვითარება ცალსახად ხელს უწყობს ეკონომიკურ განვითარებას და სოციალურ კეთილდღეობას, შესაბამისად, ამის ხარჯზე ეკონომიკის გაკეთება არ იქნებოდა მართებული. პარალელურად, 4 პუნქტიანი გეგმის ფარგლებში, მთავრობის მიერ დაანონსდა ინფრასტრუქტურის განვითარების მრავალი პროექტი. მეორე მხრივ, პოლიტიკური სტაბილურობის და საზოგადოების დიდი ნაწილის კეთილგანწყობის შესანარჩუნებლად, არც სოციალური ხარჯები არ იქნა შემცირებული, პირიქით, მიუხედავად წინასწარი სპეკულაციებისა, ბიუჯეტი ამ მხრივაც გაიზარდა კიდევ.¹ რამდენად სწორი გადაწყვეტილება იყო ეს ქვეყნის განვითარების ამ კონკრეტულ სტადიაზე, სადავო საკითხია.

ბიუჯეტის დეფიციტის აღმოფხვრის სხვა გზას წარმოადგენს საერთაშორისო სავალუტო ფონდიდან ან სხვა ორგანიზაციები და სახსრების მოზიდვა. ამ გზით მოზიდული სახსრები, ხშირ შემთხვევაში, არ არის უფასო თუ ის არ არის წარმოადგენილი საბიუჯეტო დახმარების ან პირდაპირი გრანტის სახით, და შესაბამისად ქვეყანას ეკისრება პროცენტის გადახდა. საქართველოს შემთხვევაში, ჯერ კიდევ შეიძლება ითქვას, რომ შეღავათიანი პროცენტი მაინც წარმოადგენს დამატებით ფინანსურ ტვირთს. სავალუტო ფონდებიდან დამატებითი სახსრების მოზიდვა წარმოადგენს ყველა ქვეყნის ყოველწლიურ სტანდარტულ პროცესს და არც საქართველოა გამონაკლისი. წლების მიხედვით, სესხის ზომა შეიძლება განსხვავდებოდეს საჭიროების მიხედვით, თუმცა ჯდება გარკვეულ ჩარჩოებში. ერთბაშად

Available at: <http://forbes.ge/news/1152/izrdeba-Tu-mcirdeba-xelisuflebis-Senaxvis-xarjebi>

[მოპოვებულია: 04.02.2018]

1 ფინანსთა სამინისტრო, 2017. "საქართველოს 2017 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესახებ" საქართველოს კანონი, თბილისი: საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო

მალალი კრედიტის აღება სახელმწიფო ბიუჯეტის დეფიციტის შესავსებად, ამ კონკრეტულ პერიოდში, შეიძლება არ იყოს მიზანშეწონილი.

მოგების გადასახადი ახალი მოდელის შემოღებას გამო წარმოქმნილი საბიუჯეტო დისბალანსის აღმოფხვრის ღონისძიებები

მესამე გზა, რომელიც საქართველოს მთავრობამ რეალურად აირჩია, იყო ბიუჯეტის დაბალანსება სხვა გადასახადების ხარჯზე. ვინაიდან უკვე რამდენჯერმე ვახსენეთ, რომ ერთადერთი გადასახადი, რომლის გაზრდაც რეალურად სახელმწიფოს შეუძლია, არის აქციზის გადასახადი, ზუსტად ამ კომპონენტზე მოხდა ყურადღების გამახვილება. 2016 წლის ბოლოს საქართველოს მთავრობამ ერთდროულად გააკეთა რამდენიმე განცხადება ქვეყნის ფინანსების მიმართულების განსასაზღვრად. დაანონსდა აქციზის გაზრდა ნავთობპროდუქტებზე, თამბაქოს ნაწარმზე და ავტომობილებზე და ამავდროულად გაკეთდა განცხადება ლარიზაციასთან დაკავშირებით.¹

თამბაქოს ნაწარმზე აქციზის გაზრდა წარმოადგენს მსოფლიოში აპრობირებულ პრაქტიკას დანესდეს და გაიზარდოს გადასახადი ისეთ პროდუქტებზე, რომელიც ზიანს აყენებს მოსახლეობას, მაგალითისთვის თამბაქო, ალკოჰოლი, ყავა, ტკბილეულობა, შაქარი, სათამაშო ბიზნესი და ა.შ. გადასახადის გაზრდის მიზეზად, ხშირ შემთხვევაში, სახელდება ამგვარი საქონლის ან სერვისის განზრახ გაძვირება იმისათვის, რომ შემცირდეს მისი მოხმარება. მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნის მკვლევარები და ექსპერტები ამგვარ გადასახადს მოიხსენიებენ, როგორც „Sin Tax“, თუმცა რამდენად სწორ მიდგომას და ახსნას წარმოადგენს ეს არგუმენტი სადავოა.²

გრძელვადიან პერსპექტივაში, როდესაც თამბაქოს ფასი ეტაპობრივად იზრდება, მოსახლეობის გარკვეულმა ნაწილმა, უმეტესწილად დაბალ შემოსავლიანმა ადამიანებმა, შესაძლოა

1 შაპირო, დ., 2017. 1 იანვრიდან თამბაქოზე, ნავთობპროდუქტებზე და ავტომობილებზე აქციზი გაიზარდა, თბილისი: Sputnik

2 InternationalBusinessTimes, 2012. ettes and Alcohol 'Sin Taxes' Increase Revenue Without Discouraging Consumption. [Online]

შეამცირონ მოხმარება და მთავრობის ამგვარმა სვლამ გამოიღოს შედეგი დაახლოებით 5-7 წლის შემდეგ. რეალურად, მოკლევადიან ჭრილში, თამბაქოს და ასევე სხვა მავნე პროდუქტის გამოყენება რჩება იგივე დონეზე, რადგან პირველ ეტაპზე ცვლილება შეიძლება იყოს უმნიშვნელო მაგალითად 50 თეთრი ერთ კოლოფ სიგარეტზე. შესაბამისად, თუ იგივე რაოდენობის თამბაქო იყიდება, რაც წინა წლებში აქციზის გაძვირებამდე, გამოდის, რომ სახელმწიფო მოიზიდავს მეტ შემოსავალს. ანალოგიურად, აქციზის გაძვირებით ალკოჰოლზე და სხვა ტიპის მოხმარების „მავნე“ პროდუქტებზე, მოკლევადიან პერიოდში, მოხდება სახელმწიფო ბიუჯეტის შევსება, რაც პირდაპირ დატყუებს მიაყენებს დაბალ და საშუალო შემოსავლების მქონე მოსახლეობას.

ნავთობპროდუქტები წარმოადგენს ეკონომიკური აქტივობების ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ნაწილს. ინდუსტრიული წარმოებიდან დაწყებული სერვისის მიწოდებით დამთავრებული ბიზნეს პროცესები დამოკიდებული არის ნავთობპროდუქტების მოხმარებაზე. ბუნებრივი აირი და სხვადასხვა სახის ნავთობი ყოველდღიურად გამოიყენება, როგორც სამეწარმეო სფეროში, ასევე პირადი მოხმარების კუთხით. ინდუსტრიული საწარმოების უმეტესობა დამოკიდებული არის ნავთობპროდუქტების მიწოდებაზე, რომ შექმნან ეკონომიკური დოვლათი. ყოველდღიური სამომხმარებლო პროდუქტების ფასის შემადგენელ ნაწილს წარმოადგენს დისტრიბუციის კომპონენტი. შესაბამისად, ნავთობის ფასის ცვლილება იქნება ეს ბუნებრივად, გლობალური მიზეზებიდან გამომდინარე თუ ხელოვნურად, აქციზის გადასახადის გაზრდით გამოწვეული, პირდაპირ აისახება სამომხმარებლო პროდუქტების ფასებზე.

შესაბამისად, შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ სამეწარმეო მიმართულებით ნავთობპროდუქტების მოხმარება წარმოადგენს „აბსოლუტურად არაელასტიური მოთხოვნის“ მაგალითს. ეკონომიკური ტერმინის შინაარსი მდგომარეობს შემდეგში, რომ მიუხედავად ფასის ცვლილებისა, ამ შემთხვევაში გაზრდისა,

მოთხოვნა ამ პროდუქტზე არ იცვლება.¹ თეორიისგან განსხვავებით, პრაქტიკაში (რეალურ ეკონომიკაში) ზუსტად და ცალსახად შეიძლება ყველაფერი არ ვითარდებოდეს, თუმცა მსგავსი პრინციპი შეგვიძლია მივუსადაგოთ ამ კონკრეტულ შემთხვევას.

სამეწარმეო კუთხით ნავთობპროდუქტებზე აქციზის ფასის გაძვირებით, მოკლევადიან პერიოდში, მოთხოვნა პროდუქტზე საგრძნობლად არ და ვერც შემცირდებოდა, როგორც ეს ზოგადად ხდება პროდუქტზე ფასის მატების შედეგად (მოთხოვნის შემცირება). მეორე საკითხია კერძო პირების მიერ ბუნებრივი აირის და ნავთობპროდუქტების მოხმარება. ფასის ცვლილება ამ შემთხვევაში შესაძლებელია უფრო სენსიტიური იყოს და გარკვეულწილად იმოქმედოს მომხმარებლის ქცევაზე, რაც შეიძლება გამოისახოს პირადი ავტომობილების ნაცვლად საზოგადოებრივ ტრანსპორტზე გადასვლით, უფრო ენერგოეფექტური სატრანსპორტო საშუალებების შეძენით და ა.შ. საქართველოში ეს ტენდენცია ეტაპობრივად მკვიდრდება, არამეწარმე პირების მიერ ნავთობპროდუქტების მოხმარების შემცირება, თუმცა ბუნებრივი აირის მოხმარება უმეტესწილად რჩება იგივე, მიუხედავად ფასის გაზრდისა.

2017 წელს, სახელმწიფო ბიუჯეტი, ბუნებრივი აირზე და ნავთობპროდუქტებზე დაწესებული აქციზის გადასახადიდან შეიკო 514 მილიონი ლარით, წინა წელთან შედარებით 277 მილიონით გაიზარდა, რაც შეადგენს დაახლოებით 114 %-იან ზრდას.² შედარებისთვის, რაოდენობრივი ზრდა 2016-დან 2017 წლამდე აღმოჩნდა პროპორციული აქციზის გადასახადის ზრდასთან მიმართებაში. როგორც აღვნიშნეთ, აქციზის გადასახადის და შესაბამისად ამ პროდუქტებზე ფასის ზრდამ არ გამოიწვია მისი მოხმარების მკვეთრი შემცირება. ბუნებრივი აირიდან მიღებული გადასახადი გაიზარდა 2,4-ჯერ, ბენზინზე 2,07-ჯერ, დიზელ-

1 Wang, C. & Segarra, E., 2011. The Economics of Commonly Owned. Journal of Agricultural and Resource Economics , 36(1), pp. 95-120

2 საქართველოს ხაზინა, 2018. საქართველოს კონსოლიდირებული ბიუჯეტი შემოსულობები. [ინტერნეტი] Available at: http://treasury.ge/common/get_doc.aspx?doc_id=16855 [09.02.2018]

ზე 2,3-ჯერ, ნავთზე 2,5-ჯერ ხოლო სხვა ნავთობპროდუქტებზე 1,7-ჯერ.¹

შემოსულობების პროცენტული ზრდა სახეობების მიხედვით თითქმის ზუსტად იმეორებს აქციზის გადასახადის ზრდის კოეფიციენტებს. სხვა ფაქტორების გათვალისწინებით, რაც შეიძლება გარკვეულ ზეგავლენას ახდენდეს გაზის თუ ნავთობის მოხმარებაზე, ფაქტი რჩება, რომ ეს ნარმოადგენს აბსოლუტურ არაელასტიურ მოთხოვნასთან ძალიან ახლოს მდგარ შემთხვევას, როდესაც ფასი იზრდება, თუმცა მოთხოვნა რჩება იგივე.

ამ ნაბიჯით და ეკონომიკურ-ფინანსური გათვლებით, საქართველოს მთავრობამ შეძლო დამატებით 277 მილიონი ლარის მობილიზაცია, რათა დაეხმარებინა გარკვეული დანაკარგი, რაც შეიძლება ახალი რეფორმის განხორციელებით მიეღო.²

ავტომობილების განბაჟებისას აქციზის გადასახადი მკვეთრად გაიზარდა 2017 წლიდან. ავტომობილების აქციზის გადასახადის ფასი განისაზღვრება ავტომობილის ძრავის მოცულობის სიდიდით, 1 კუბური სანტიმეტრი მრავლდება ავტომობილის წლოვანების მიხედვით განსაზღვრულ კოეფიციენტზე. მიმდინარე რეგულაციებით კოეფიციენტი მერყეობს 0,8-დან 2,5-მდე. 2016 წლის რეგულაციებით ყველაზე დაბალი კოეფიციენტი იყო 0,5 შვიდიდან თორმეტ წლამდე ავტომობილებისთვის და 1,5 ერთიდან ორ წლამდე ავტომობილებისთვის. განსხვავებული რეგულაცია ჰიბრიდულ და ელექტრო-ავტომობილებზე.

მსუბუქ ავტომობილებზე აქციზის გადასახადის გაზრდა განპირობებული იყო როგორც ბიუჯეტის შესავსებად, ასევე შექმნილი მძიმე ეკოლოგიური მდგომარეობიდან გამომდინა-

1 ბიზნესპრესნიუსი, 2017. 12 ცვლილება, რომელიც 2017 წლის 1 იანვრიდან საგადასახადო კანონმდებლობაში განხორციელდა. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <https://bpn.ge/finansebi/30985-12-cvileba-romelic-2017-tslis-1-ianvridan-sagadasakhado-kanonmdblobashi-gankhorciel-da.html?lang=ka-GE>

[06.02.2018]

2 საქართველოს ხაზინა, 2018. საქართველოს კონსოლიდირებული ბიუჯეტი შემოსულობები. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: http://treasury.ge/common/get_doc.aspx?doc_id=16855

[09.02.2018]

რე. რთულად სათქმელია, სახელმწიფოსთვის და საზოგადოებისთვის ამ ორიდან რომელი საკითხია უფრო აქტუალური.

ამ შემთხვევაში, განსხვავებით თამბაქოსა და ნავთობპროდუქტების აქციზის ზრდის საკითხისგან, სადაც ძირითადი მიზანი მაინც ბიუჯეტის დანაკარგის შევსება იყო, ავტომობილების აქციზის ზრდის მთავარი მიზეზი შესაძლოა სოციალური და ეკოლოგიური საკითხები ყოფილიყო. თუ სიგარეტის, გაზის და ბენზინის გაძვირებამ ვერ შეძლო მათი მოხმარების შემცირება, და შესაბამისად საგრძნობლად გაზარდა მოსაკრებელი, იმპორტული ავტომობილების აქციზის ცვლილებამ სხვაგვარი ეფექტი იქონია.

სტატისტიკური მონაცემების მიხედვით, 2017 წელს იმპორტული ავტომობილების განბაჟებით მოზიდულმა გადასახადმა შეაგინა დაახლოებით 108 მილიონი ლარი,¹ როდესაც 2016 წელს 110 მილიონი ლარი იყო. შესაბამისად, აქციზის გადასახადის ცვლილებამ ნეგატიურად იმოქმედა ბიუჯეტში მოზიდულ შემოსულობებზე, განსხვავებით თამბაქოს და ნავთობპროდუქტების კომპონენტისგან.

საგადასახადო სისტემაში გატარებული რეფორმირების მიმდინარე სტატისტიკური მონაცემების ანალიზი

პირველად განვიხილავთ მოგების გადასახადის რეფორმებით მიღებულ შედეგებს. როგორც წინასწარ იყო პროგნოზირებული, საკმაოდ ბევრმა სამეწარმეო დაწესებულებამ ისარგებლა აღნიშნული რეფორმის ბენეფიტით და მოზიდული შემოსავლების რეინვესტირება მოახდინა ორგანიზაციაში. შედეგად, შემცირდა მოგების გადასახადიდან მოზიდული შემოსავალიც სახელმწიფოსთვის. საბოლოო დაანგარიშებით, 2017 წელს მოგების გადასახადიდან მიღებულმა შემოსავალმა მიაღწია 756 მილიონ ლარს და დაუბრუნდა დაახლოებით 2011 წლის მაჩვენებელს. წინა წელთან შედარებით ეს ციფრი შემცირდა თითქმის 300 მილიონი ლარით, რაც პროგნოზირებული იყო ექ-

¹ საქართველოს საზინა, 2018. საქართველოს კონსოლიდირებული ბიუჯეტი შემოსულობები. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: http://treasury.ge/common/get_doc.aspx?doc_id=16855

[მოპოვებულია: 09.02.2018]

სპერტების მიერ.¹

მეორეს მხრივ, აქციზის გადასახადის გაზრდით, სახელმწიფო ბიუჯეტში ჯამში აქციზის გადასახადიდან ბიუჯეტში შევიდა 1.45 მილიარდი ლარი, რაც წინა წელთან შედარებით 380 მილიონი ლარით გაიზარდა. აღსანიშნავია, რომ თამბაქოს და ნავთობპროდუქტების აქციზის გადასახადით სხვაობამ წინა წელთან შედარებით შეადგინა 400 მილიონი ლარი, აქციზის სხვა გადასახადებიდან შემცირებული შემოსავლების გათვალისწინებით ჯამური ნაშთი გამოვიდა 380 მილიონი ლარი.

ამ გზით საქართველოს მთავრობამ შეძლო იმავე წელს დაეზღავნებინა ახალი რეფორმით გამონვეული დანაკარგი მხოლოდ აქციზის გადასახადის გაზრდის ხარჯზე გარკვეულ საქონელზე. რაც ყველაზე საინტერესო და მნიშვნელოვანია, დანაკარგის პირდაპირი დაზღავანების მიუხედავად, სახელმწიფოს მთლიანი შემოსავალი ყველა გადასახადიდან ჯამურად გაიზარდა დაახლოებით 1 მილიარდი ლარით.²

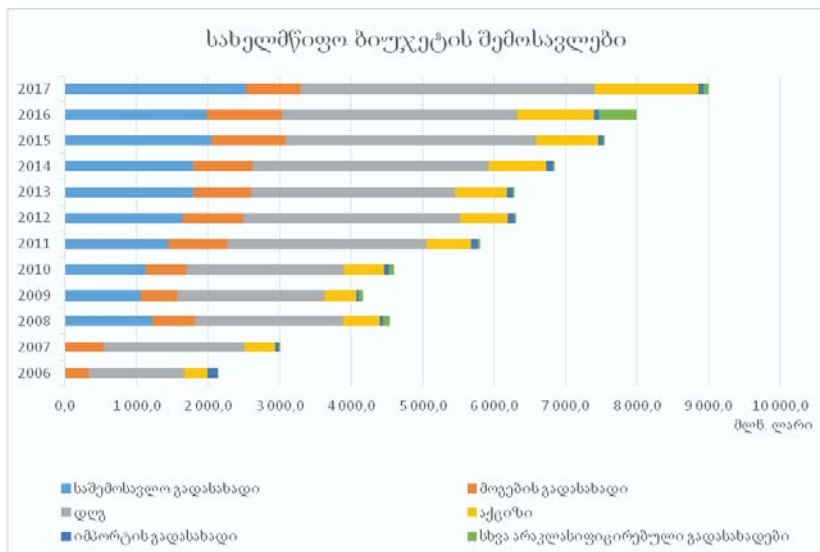
სტატისტიკური მონაცემებით, საგრძნობლად გაიზარდა დამატებითი ღირებულების გადასახადით მოზიდული თანხა 2017 წელს, დაახლოებით 836 მილიონი ლარით და შეადგინა 4,122 მილიონ ლარი. ასევე, საკმაოდ მაღალი ზრდა განიცადა საშემოსავლო გადასახადით მოზიდულმა შემოსავლებმა და გახდა 2,525 მილიონი ლარი, რაც წინა წელთან შედარებით 547 მილიონი ლარით გაიზარდა. უმნიშვნელო ზრდა დაფიქსირდა იმპორტის გადასახადზე - 1,6 მილიონი და რაც ასევე საინტერესოა, 426 მილიონი ლარით შემცირდა „სხვა არა-კლასიფიცირებული გადასახადების“ კომპონენტი წინა წელთან შედარებით.

1 საქართველოს ხაზინა, 2017. საქართველოს კონსოლიდირებული ბიუჯეტი შემოსულობები. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: http://treasury.ge/common/get_doc.aspx?doc_id=15776

[მოპოვებულია: 09.02.2018]

2 საქართველოს ხაზინა, 2018. საქართველოს კონსოლიდირებული ბიუჯეტი შემოსულობები. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: http://treasury.ge/common/get_doc.aspx?doc_id=16855

[მოპოვებულია: 09.02.2018]

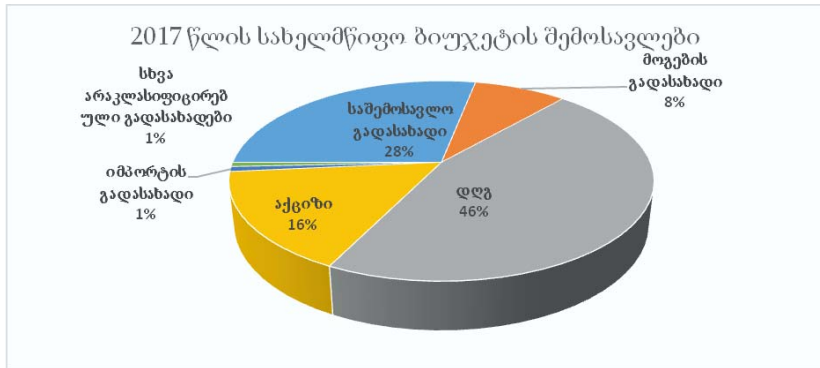
გრაფიკი #1

©ზურაბ ჩინჩალაძე, წყარო: საქართველოს ხაზინა

გრაფიკი #1-ზე წარმოდგენილი არის სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსავლების სტატისტიკური მონაცემები წლების მიხედვით. 2008 წელს საშემოსავლო გადასახადის შემოღების შემდეგ, სახელმწიფო შემოსავლები სტაბილურად იზრდებოდა წლების მიხედვით. 2009 წელს, ეკონომიკური კრიზისიდან გამომდინარე და რუსეთ-საქართველოს ომის შემდეგ, გადასახადებით მოკრებილი თანხა შემცირდა, თუმცა მომდევნო წელსვე დაუბრუნდა წინა ნიშნულს. შემდეგ მოხდა შემოსავლების მკვეთრი ზრდა, სხვადასხვა მიზეზებიდან გამომდინარე. 2013 წელს მოხდა სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსავლების შემცირება, გამომდინარე ახალი პოლიტიკური ვითარებიდან, ახალი პარლამენტის და მთავრობის არჩევის პროცესში.¹ შემდეგ დაიწყო სტაბილური

1 პარლამენტი, ს., 2018. წინა მოწვევის პარლამენტები. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <http://parliament.ge/ge/parlamentarebi/wina-mowve-vis-parlamentebi> [მოპოვებულია: 09.02.2018]

ზრდა და 2017 წელს წინა წელთან შედარებით, გადასახადებიდან მოზიდული ბიუჯეტი გაიზარდა 1 მილიარდი ლარით.

გრაფიკი #2

©ზურაბ ჩინჩალაძე, წყარო: საქართველოს ხაზინა

2017 წლის ბიუჯეტის 46% შედგება დღგ-ს გადასახადისგან, რომელიც წარმოადგენს შემოსულობების აბსოლუტურ უმრავლესობას და დაახლოებით ორჯერ მეტია, ვიდრე საშემოსავლო გადასახადიდან მოზიდული თანხები. თავის მხრივ, საშემოსავლო გადასახადის წილმა 2017 წელს შეადგინა 28%, რაც წარმოადგენს 2 მილიარდ 525 მილიონ ლარს. აქციზის გადასახადიდან მიღებული შემოსავლების წილი შეადგენს 16%-ს. შემცირებული მოგების გადასახადი 2017 წლის ბიუჯეტში შეადგენს 8%-ს, ხოლო იმპორტის გადასახადი და სხვა არაკლასიფიცირებული გადასახადის წილი გამოვიდა თითო პროცენტი. რაც შეეხება ქონების გადასახადს, ის არ აღირიცხება სახელმწიფო ბიუჯეტში, რადგან ეს გადასახადი ადგილობრივ ბიუჯეტებში ირიცხება.¹

მიუხედავად ამისა, 2017 წელს მოზიდული შემოსავლები, განხორციელებული რეფორმების ფონზე, დამაკმაყოფილებლად

¹ საქართველოს ხაზინა, 2018. საქართველოს კონსოლიდირებული ბიუჯეტი შემოსულობები. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: http://treasury.ge/common/get_doc.aspx?doc_id=16855 [მოპოვებულია 09 02 2018]

შეიძლება ჩაითვლოს საქართველოს მთავრობისთვის, რადგან პირველად 10 წლის განმავლობაში მოხდა ასეთი მასშტაბური ზრდა გადასახადებიდან მიღებული შემოსავლისა.

დასკვნა

საქართველოს მთავრობის მიერ მიღებული ახალი საგადასახადო სისტემა მოგების გადასახადთან დაკავშირებით, ამ ეტაპზე შეიძლება ჩაითვლოს დადებითად ეკონომიკის სტიმულირების თვალსაზრისით. ერთი წლის თავზე 2018 წლის აპრილის მდგომარეობით, ისახება გარკვეული შედეგები, რის საფუძველზეც ჩატარდა აღნიშნული რეფორმის ანალიზი და კვლევა. თუმცა, უფრო კონკრეტულ შედეგებზე საუბარი შესაძლებელი იქნება საგადასახადო ფინანსური წლის დასრულების შემდეგ, 2018 წლის მეორე კვარტალში. მიუხედავად ამისა, როგორც სტატიაში არის აღნიშნული, რეფორმა გათვლილი არის გრძელვადიან პერიოდზე და რეალურ შედეგებს ეკონომიკის განვითარების და სოციალური კეთილდღეობის ამაღლების მხრივ უნდა ველოდოთ 5-10 წლის თავზე. საბოლოო წარმატების მისაღწევად, ასევე აუცილებელია მთავრობის მიერ სხვა საგადასახადო სექტორების მონესრიგება და გაუმჯობესება. ხელისუფლება აქტიურად აანონსებს სხვა საგადასახადო ინიციატივებს, კერძოდ მიკრო და მცირე მენარმეებისთვის დამატებით საგადასახადო შეღავათების შემოღებას, რაც ასევე მისასალმებელია, რადგან ეს სექტორი უნდა წარმოადგენდეს ეკონომიკური აქტივობების ძირითად ბირთვის, როგორც განვითარებულ ქვეყნებში არის დღესდღეობით.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. საქართველოს პარლამენტი, 2016. *საქართველოს საგადასახადო კოდექსში ცვლილებების შეტანის შესახებ*, თბილისი: საქართველოს საკანონდებლო მაცნე
2. მთავრობა, ს., 2016. *თავისუფლება, სწრაფი განვითარება, კეთილდღეობა*, თბილისი: სამთავრობო პროგრამა შემოსავლების სამსახური, 2016. *მოგების გადასახადის დაბეგვრის*

ახალი წესი. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: http://rs.ge/common/get_doc.aspx?id=9918 [მოპოვებულია 01.02.2018]

3. ბ. ნამჩავაძე, 2017, გადასახადის ზრდის ნადმევილი მიზეზი, ფორბსი, მოპოვებულია ვებგვერდიდან: <http://forbes.ge/news/1828/gadasaxadis-zrdis-namdveli-mizezi> (30.06.2017)

4. ურუშაშვილი, ე., 2015. მოგების გადასახადი უქმდება, რას გულისხმობს ესტონური მოდელი?. [ინტერნეტი]

5. ნამჩავაძე, ბ., 2016. იზრდება თუ მცირდება ხელისუფლების შენახვის ხარჯები?. [ინტერნეტი]

6. Available at: <http://forbes.ge/news/1152/izrdeba-Tu-mc-irdeba-xelisuflebis-Senaxis-xarjebi> [მოპოვებულია: 04.02.2018]

7. ფინანსთა სამინისტრო, 2017. “საქართველოს 2017 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესახებ” საქართველოს კანონი, თბილისი: საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო

8. შაპირო, დ., 2017. 1 იანვრიდან თამბაქოზე, ნავთობპროდუქტებზე და ავტომობილებზე აქციზი გაიზარდა, თბილისი: Sputnik

9. InternationalBusinessTimes, 2012. *ettes and Alcohol 'Sin Taxes' Increase Revenue Without Discouraging Consumption*. [Online]

10. Wang, C. & Segarra, E., 2011. The Economics of Commonly Owned. *Journal of Agricultural and Resource Economics*, 36(1), pp. 95-120

11. საქართველოს ხაზინა, 2018. საქართველოს კონსოლიდირებული ბიუჯეტი შემოსულობები. [ინტერნეტი] Available at: http://treasury.ge/common/get_doc.aspx?doc_id=16855

12. ბიზნესპრესნიუსი, 2017. 12 ცვლილება, რომელიც 2017 წლის 1 იანვრიდან საგადასახადო კანონმდებლობაში განხორციელდა. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: <https://bpn.ge/finansbi/30985-12-cvileba-romelic-2017-tslis-1-ianvridan-sagadasakhado-kanonmdeblobashi-gankhorcielda.html?lang=ka-GE>

13. საქართველოს ხაზინა, 2017. საქართველოს კონსოლიდირებული ბიუჯეტი შემოსულობები. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია: http://treasury.ge/common/get_doc.aspx?doc_id=15776

14. პარლამენტი, ს., 2018. *წინა მოწვევის პარლამენტები*. [ინტერნეტი] ხელმისაწვდომია : <http://parliament.ge/ge/parlamentarebi/wina-mowvevis-parlamentebi>

15. საქსტატი, 2018. *სახელმწიფო ბიუჯეტი*, თბილისი: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

REFERENCES:

1. Parliament of Georgia, 2016, *Ammedment to the Tax Code of Georgia*, Tbilisi, Legislative Herald of Georgia

2. Government of Georgia, 2016, *Freedom, Rapid Development, Welfare*, Tbilisi, Government Program.

3. Revenue Service of Georgia, 2016. *New model of corporate tax*. [internet], Available at: http://rs.ge/common/get_doc.aspx?id=9918 Accessed on: 01.02.2018

4. Namchavadze B., 2017, *The real reason behind the increase of taxes*, Forbes, Available: <http://forbes.ge/news/1828/gadasaxadis-rdis-namdvili-mizezi> (30.06.2017)

5. Urumashvili, E., 2015 *Corporate tax will be cancelled, what does Estonian model mean* [internet source]

6. Namchavadze B., 2016 *Are the cost of financing the governemt increasing or decreasing?* Available at: <http://forbes.ge/news/1152/izrdeba-Tu-mcirdeba-xelisuflebis-Senaxvis-xarjebi> (04.02.2018)

7. Ministry of Finance, 2017, *Georgian Law on "State budget of Georgia 2017"*, Tbilisi, Ministry of Finanace of Georgia

8. Shapiro D., 2017, *Excise on Tobacco, Oil and Automobiles increased from 1st of January*, Tbilisi, Sputnik

9. InternationalBusinessTimes, 2012. *ettes and Alcohol 'Sin Taxes' Increase Revenue Without Discouraging Consumption*. [Online]

10. Wang, C. & Segarra, E., 2011. The Economics of Commonly Owned. *Journal of Agricultural and Resource Economics* , 36(1), pp. 95-120

11. Treasury of Georgia, 2018, *Income Consolidated budget revenues of Georgia*, Available at: http://treasury.ge/common/get_doc.aspx?doc_id=16855

12. Businesspressnews, 2017. *12 amendments, that have been conducted in taxation system of Georgia from 1st of January 2017*. Available at: <https://bpn.ge/finansebi/30985-12-cvileba-romelic-2017-tslis-1-ianvridan-sagadasakhado-kanonmdeblobashi-gank-horcielda.html?lang=ka-GE>

13. Treasury of Georgia, 2017, *Income Consolidated budget revenues of Georgia*, http://treasury.ge/common/get_doc.aspx?doc_id=15776

14. Parliament of Georgia, 2018, previous convocation parliaments, Available at: <http://parliament.ge/ge/parlamentarebi/wina-mowvevis-parlamentebi>

15. Geostat, 2018, *State Budget*, Tbilisi, National Statistics Office of Georgia

THE NEW MODEL OF CORPORATE INCOME TAX

Zurab Chinchiladze

PhD student of GTU

RESUME

The article critically analyzes the new initiatives of Georgian Government in terms of corporate income tax, individual income tax, new rules of charging and administration. In particular, it justifies that new corporate tax system, so-called the Estonian model is directed towards employment, development of investment environment and increase of corporate capital share in the Economy. The article also outlines the challenges of the new model and ways how to solve them.

Keywords: Taxation, the Estonian Model, corporate income tax, individual income tax, excise, tobacco, oil, automobiles.